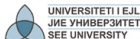

Funksionet dhe grafikët e tyre

Funksionet

F. M. Berisha

Universiteti i Evropës Juglindore, Tetovë

Qëllimet dhe objektivat

- Nocioni i funksionit
- Nocioni i kompozimit të funksioneve
- Zbatime praktike

Përmbajtja

- 1 Nocioni i një funksioni
- 2 Kompozimi i funksioneve

Funksioni

Funksion

Funksion është një rregull e cila çdo elementi të një bashkësie A i shoqëron saktësisht një element të një bashkësie B .

Bashkësia A quhet *domen* (ose *fushë përkufizimi*) i funksionit, kurse bashkësia e elementeve të shoqëruara në B quhet *kodomen* (ose *rang*).

Interpretime të një funksioni f

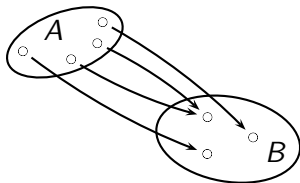

Figura: Funksioni si pasqyrim

Figura: Funksioni si makinë

Shembuj funksionesh

Shembull

Gjeni $f(2)$ në qoftë se $f(x) = x^2 + 1$.

Zgjidhje.

$$f(2) = 2^2 + 1 = 5.$$

Shembuj funksionesh. (Vazhdim)

Shembull

Supozoni se kostoja totale në euro e prodhimit të q njësish të një malli të caktuar është dhënë me funksionin

$$C(q) = q^3 - 20q^2 + 600q + 300.$$

- 1 Llogaritni koston e prodhimit të 10 njësive të mallit.
- 2 Llogaritni koston e prodhimit të njësisë së 10-të të mallit.

Shembuj funksionesh. (Vazhdim)

Zgjidhje.

- ① Kostoja e prodhimit të 10 njësive është vlera e *funksonit të koston totale* kur $q = 10$:

$$C(10) = 10^3 - 20 \cdot 10^2 + 600 \cdot 10 + 300 = 5300$$

euro.

- ② Kostoja e prodhimit të njësisë së 10-të është ndryshimi:

$$\begin{aligned} C(10) - C(9) &= C(10) - (9^3 - 20 \cdot 9^2 + 600 \cdot 9 + 300) \\ &= 5300 - 4809 = 491 \end{aligned}$$

euro.

Kompozimi i funksioneve

Kompozim funksionesh

Në qoftë se janë dhënë dy funksione $g(u)$ dhe $f(x)$,
kompozimi (ose *funksioni i përbërë*) $g(f(x))$
është funksion i x i formuar me zëvendësimin $u = f(x)$
për u në formulën për $g(u)$.

Interpretime të kompozimit $g(f(x))$

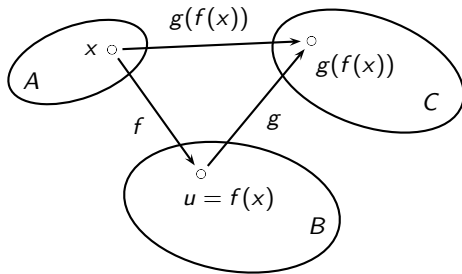

Figura: Kompozimi si pasqyrim

Interpretime të kompozimit $g(f(x))$. (Vazhdim)

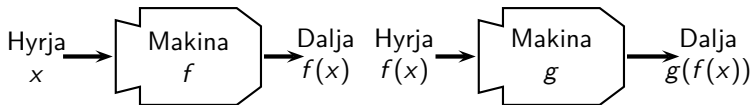

Figura: Kompozimi si vijë prodhimi

Shembuj kompozimesh

Shembull

Gjeni funksionin e përbërë $g(f(x))$ në qoftë se $g(u) = u^2 + 2u - 1$ dhe $f(x) = x - 1$.

Zgjidhje.

Duke zëvendësuar u me $x - 1$ në formulën për $g(u)$ fitojmë

$$\begin{aligned} g(f(x)) &= g(x - 1) = (x - 1)^2 + 2(x - 1) - 1 \\ &= (x^2 - 2x + 1) + (2x - 2) - 1 = x^2 - 2. \end{aligned}$$

Shembuj kompozimesh. (Vazhdim)

Shembull

Gjeni $f(x+1)$ në qoftë se $f(x) = 2x^2 - \frac{1}{x} + 1$.

Zgjidhje.

Shkruajmë formulën për f në mënyrë ca më neutrale, p.sh.:

$$f(\square) = 2(\square)^2 - \frac{1}{\square} + 1.$$

Për të gjetur $f(x+1)$, fusim shprehjen $x+1$ brenda secilës kuti:

$$f(x+1) = 2(x+1)^2 - \frac{1}{x+1} + 1.$$

Udhëzime për lexim të mëtejme

- <http://fberisha.netfirms.com>
- **Detyrë shtëpie:** Detyrat për ushtrime nga materiali mësimor.
- F. M. Berisha, M. Q. Berisha, *Matematikë – për biznes dhe ekonomiks*, fq. 105–112.
- L. D. Hofmann, G. L. Bradley, *Calculus – for business, economics and life sciences*, fq. 2–16.

Përfundim

- Kuptimi i një funksioni si vartësi ndërmjet dy madhësish
- Shprehja e një vartësie madhësish biznesi me anë të një funksioni
- Nocioni i kompozimit të funksioneve dhe zbatimi i tij për zgjidhje problemesh